

N:o 8.

Ank. till Riksd. kansli den 20 mars 1891, kl. 5 e. m.

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om införande af obligatorisk undervisning vid rikets allmänna läroverk, seminarier och folkskolor rörande de rusgifvande ämnenas natur och verkningar.

Uti en inom Andra Kammarerna väckt och till utskottet hänvisad motion, n:o 5, hemställer herr *Ollas A. Ericsson*, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådan ändring af de för rikets allmänna läroverk, seminarier och folkskolor gifna läroplanerna, att uti naturkunnighetsundervisningen vid nämnda läroanstalter äfven måtte ingå obligatorisk undervisning om de rusgifvande ämnenas natur och verkningar».

I motiveringen påpekar motionären, huru rusdryckerna — oaktadt alla de aktningsvärda bemödanden för att hämma dryckenskapslasten, hvilka blifvit gjorda dels ifrån Regeringens och Riksdagens och dels ifrån enskilda personers och för ändamålet bildade föreningars sida — fortfarande åstadkomma stor skada i landet. Med anledning af detta sorgliga förhållande har, säger han, hos nykterhetsvännerna uppstått den önskan, att spritdryckerna måtte »instängas på apoteken och endast användas för medicinska och tekniska ändamål». Men, innan »en så genomgripande restriktiv

Bih. till Riksd. Prot. 1891. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 6 Häft. (N:o 8).

åtgärd» kan vidtagas, måste man först söka att »vinna allmänheten för densamma». Ett verksamt och säkert sätt att leda den allmänna meningen i den här afsedda riktningen och att vinna allmänhetens intresse för nykterhets-saken vore, att man i skolorna införde »obligatorisk undervisning om rusdryckernas natur samt deras inverkan på människokroppen». Man har, säger han, »i helsovårdens, folkhushållningens och moralens namn» rätt att fordra inträde för detta ämne i alla våra skolor. Dermed vore äfven en liten början gjord till införande af allmän helsovårdslära i de offentliga skolorna.

Alldenstund den inom landet pågående nykterhetsrörelsen åsyftar att rädda milliontals kronor årligen åt fäderneslandet och, hvad än mera är, att rädda massor af medborgare undan fysisk och moralisk ruin, så finner utskottet dessa sträfvanden, med afseende på deras så beskaffade syfte, vara väl förtjenta att af Riksdagen, så långt sådant kan på lämpligt sätt ske, främjas och understödjas. — Riksdagen har, enligt utskottets förmenande, icke heller försummat sin pligt i detta hänseende. Genom en hel rad af lagstiftningsåtgärder, hufvudsakligen åsyftande att försvåra åtkomsten af de rusgifvande dryckerna, har man under de senaste fyra årtiondena sökt främja nykterheten i landet; och att dessa åtgärder öfvat ett mycket helsosamt inflytande på befolkningens lefnadssätt, är något, som icke heller torde kunna bestridas. I synnerhet är det glädjande att konstatera den förändring, som uppfattningen af nykterheten såsom en personlig hederssäak under nämnda tid undergått i det allmänna folkmedvetandet. Visserligen torde denna förändring i det allmänna tänkesättet närmast vara att skriva på kontot af en stigande civilisation med ty åtföljande stegrad sjelfaktning och allmän aktning för människovärdet, men lika obestriddigt torde vara, att de under tiden tillkomna reglementariska bestämmelserna för rusdryckshandteringen icke oväsentligt bidragit att bana vägen för en omgestaltning af det allmänna tänkesättet i nämnda hänseende. — På sista tiden har Riksdagen äfven ansett sig böra draga särskild försorg om, att kändedomen om den stora fara, som bruket af rusdrycker förer med sig, blifver så mycket som möjligt utbredd bland befolkningen. Till befrämjande af detta syfte har Riksdagen tvenne gånger lemnat anslag, nemligen 1886 åttatusen och 1889 tjugufemtusen kronor. Dessa penningar hafva genom Kongl. Maj:ts försorg blifvit disponerade till utgifning och spridning af nykterhetsskrifter. Ibland skrifter, som bekostas medelst det af Riksdagen senast beviljade an-

slaget, anser utskottet sig här särskildt böra omnämna en, som, enligt den den 18 oktober och 31 december 1889 tillsatta nykterhetskommisionens af Kongl. Maj:t godkända förslag, speciellt skall vara afsedd för folkskolan. På hvad sätt denna skrift kommer att inom folkskolan användas, är, enligt hvad utskottet inhemtat, ännu ej bestämdt. Boken är nemligen ännu under utarbetande, och först då den föreligger färdig, skall det afgöras, huruvida den skall tjena som handbok för läraren till ledning för undervisning om dryckenskapens förderfliga följder, eller den skall kunna sättas i händerna på barnen och användas såsom ett slags läsebok. I hvilket fall som helst är det att förmoda, att boken kommer att gratis utdelas till folkskolorna, likasom på sin tid skedde med de af generaldirektören Magnus Huss författade »Varningsord mot bränvinsbruk och dryckenskap».

Motionären föreslår, att undervisning om rusdryckernas skadlighet skall införas i skolorna för att der ingå i naturkunnighetsundervisningen. Riksdag och regering hafva hittills sökt att på upplysningens väg verka för nykterheten i landet genom att låta utgifva och sprida goda nykterhetskrifter. Dessa skrifter hafva utan tvifvel verkat och verka allt fortfarande mycket godt inom sådana lager af befolkningen, der man förstår och finner nöje i att hemta af de skatter, som ströskriftlitteraturen har att erbjuda. Men en viss vansklighet kommer alltid att vidlåda detta sätt att verka i nykterhetens intresse, och denna möter först i svårigheten att få skrifterna under ögonen på dem, som bäst äro i behof af att studera dem, och slutligen i svårigheten att få dessa personer att läsa dem. — Vid den af motionären föreslagna metoden låda inga sådana svårigheter i fråga om att med åtgörandena träffa den rätte adressaten. Och obestriddigt är, att, blefve kunskapen om rusdryckernas skadlighet vederbörligen inprentad hos det unga sinnet i sammanhang med den undervisning, som meddelas i folkskolorna och de allmänna läroverken, så skulle ingen svensk medborgare längre undgå att få sin andel af de viktiga lärdomar, som det här vore fråga om att implanta, och ingen skulle släppas ut i lifvet, utan att hafva blifvit upplyst om och fått reflektionen fäst på de faror, som möta i rusdryckerna.

Utskottet har uppställt för sig den frågan, huruvida realiserandet af det af motionären framställda förslaget skulle möta några afsevärda svårigheter i pedagogiskt hänseende, och har utskottet funnit, att så icke torde

vara förhållandet. Det är nemligen icke fråga om införande af ett nytt läroämne med särskildt därför anslagna lärotimmar, utan meningen vore endast, att frågan om spritdryckernas natur och verkningar skulle vid undervisningen uppmärksammas och behandlas i sitt naturliga sammanhang med de kunskapsgrenar, med hvilka läraren enligt schemat har att sysselsätta sig. Motionären har särskildt tänkt sig naturkunnigheten såsom ett ämne, vid hvars behandling läraren har osökt anledning att tala om rusdryckerna. Och obestriddigt torde vara, att om den undervisning, som meddelas rörande t. ex. näringsförloppet i människokroppen och än mer om näringsämnena, verkligen afser att vara en lärdom för lifvet, så syens läraren svårigen kunna undgå att äfven beröra frågan om de så allmänt begagnade rusdryckerna. Denna sin åsigt har utskottet funnit ytterligare bestyrkt vid en företagen granskning af åtskilliga af de i folkskolorna mera allmänt använda läroböckerna i naturkunnighet. Det visade sig nemligen dervid, att dessa redan nu, vid talet om nutritionen i människokroppen och om näringsämnena, ganska allmänt äfven beröra frågan om spritdryckerna. I de skolor, der så beskaffade läroböcker äro antagna till användning, meddelas sålunda efter all sannolikhet redan sådan undervisning, som i motionen åsyftas. Det enda, som här skulle erfordras, för att det af motionären förordade förslaget skulle vara genomfördt, vore följaktligen, att nämnda undervisning blefve obligatorisk i stället för såsom nu tillfällig, samt att den må hända i någon mån fullständigades. Äfven undervisningen i fäderneslandets historia och i religionslära böra erbjuda läraren tillfälle till åtskilliga reflexioner rörande nykterhetsfrågan, särskildt sådan denna fråga ter sig ifrån historisk, ekonomisk och moralisk synpunkt.

Skulle en sådan obligatorisk undervisning, som motionären förordar, införas i skolorna, så vore naturligtvis en för ändamålet lämpad förändring af läroböckerna i naturkunnighet i de flesta fall af behovet påkallad. En sådan förändring skulle emellertid må hända nu lättare än annars låta sig utföra i sammanhang med det utbyte af läroböcker, som ändock nu håller på att försiggå med anledning af det påbjudna nya stafsättet. Tills vidare kunde ju ett litet, kortfattadt tillägg till den gamla läroboken användas, hvilket tillägg må hända lämpligen kunde bekostas genom af Riksdagen anslagna medel till nykterhetens befrämjande.

Undervisning af i hufvudsak samma art, som i motionen förordas, är, enligt hvad utskottet har sig bekänt, genom lag redan införd i de offentliga skolorna i staterna Vermont, New Hampshire, Rhode Island, Maine, Massachusetts, Connecticut, New York, Pennsylvania, Delaware, Alabama,

Maryland, West-Virginia, Louisiana, Wisconsin, Kansas, Missouri, Nebraska, Oregon, Iowa, Colorado, California, Ohio, Michigan och Minnesota i Förenta staterna i Nordamerika. Såsom bilaga till detta utlåtande bifogas en öfversättning af staten Louisianas lag af den 6 juli 1888 rörande nykterhetsundervisningen i de offentliga skolorna i denna stat.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer utskottet,

att kammaren, med bifall till motionen, ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville utfärda sådana föreskrifter, att vid rikets allmänna läroverk, seminarier och folkskolor en efter lärjungarnes uppfattningsförmåga lämpad undervisning rörande de rusgifvande dryckernas natur och verkningar skall i sammanhang med den öfriga undervisningen meddelas.

Stockholm den 19 mars 1891.

På utskottets vägnar:

G. F. ÖSTBERG.

Reservation

af herr *E. Hammarlund*, som ansett, att utskottets hemställan bort — i nära öfverensstämmelse med motionärens förslag — erhålla följande lydelse:

att kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utfärdande af föreskrift, att i rikets allmänna läroverk, seminarier och folkskolor skall vid undervisningen i naturkunnighet meddelas en efter lärjungarnes uppfattningsförmåga lämpad undervisning om de rusgifvande ämnenas natur och verkningar.

Bilaga.

Staten Louisianas lag af den 6 juli 1888 om införande af obligatorisk undervisning i de offentliga skolorna rörande spritdryckernas och de narkotiska ämnenas natur och deras verkningar på den menckliga organismen.

§ 1. Staten Louisianas generalförsamling förordnar härmed, att jemte de ämnen, hvilka nu ingå i läroplanen vid de offentliga skolorna, undervisning jemväl skall meddelas beträffande spritdryckernas och de narkotiska ämnenas natur samt specielt rörande dessa ämnens inverkan på den menckliga organismen — allt i sammanhang med undervisningen i de olika grenarne af naturkunnighet och helsovårdslära; och skall detta ämne likasom de öfriga, i hvilka undervisning i dessa skolor meddelas, hädanefter ingå i den fastställda läsordningen. De lärjungar, som ännu icke kunna läsa, skola undervisas i ämnet muntligen efter en lärobok i lärarens hand. De lärjungar deremot, som sjelfva kunna läsa, skola hafva egna läroböcker, efter hvilka undervisningen i ämnet skall bedrifvas. Detta läroämne skall läsas af alla lärjungar i statens offentliga skolor. Undervisningen i denna kunskapsgren skall fortgå genom alla klasser och afslutas med en mera utvidgad kurs i högskolan.

§ 2. Vidare vare stadgadt, att de läroböcker, som varda i nämnda skolor använda vid undervisningen i det genom föregående § införda läroämnet, skola egna åtminstone en fjerdedel af texten åt läran om spritdryckernas och de narkotiska ämnenas natur och verkningar; samt att sagda läroböcker, använda i högsta klassen af de i klasser indelade skolorna, skola innehålla åtminstone 20 sidor rörande detta ämne. De läroböcker i naturkunnighet, som äro i bruk i skolorna, då denna lag träder i kraft, och som icke öfverensstamma med föreskrifterna i denna §, skola utbytas mot böcker, som uppfylla de här fastställda fordringarna. Dock må för sådana böcker, rörande hvilka kontrakt före lagens utfärdande blifvit med förläggare uppgjort, undantag göras, så att de må begagnas i skolorna, intill dess den i dessa kontrakt öfverenskomna tiden lupit till ända.

§ 3. Vidare vare stadgadt, att ingen härefter skall befullmäktigas att bestrida läraresyssla vid de offentliga skolorna i Louisiana, hvilken icke

jemte betyg öfver godkända kunskaper i allmän naturkunnighet och helso-lära jemväl kan förete vederbörligt betyg öfver nöjaktiga kunskaper rörande spritdryckernas och de narkotiska ämnenas natur och verkan på den menskliga organismen.

§ 4. Vidare vare stadgadt, att hvarje lärare i sådan till staten Louisiana hörande skola, som helt eller delvis bekostas af statsmedel, skall, innan han eger att uppbära något af den honom i egenskap af lärare tillkommande aflöningen, inför den person, som har att å statens vägnar utbetala lönedelnen, förete intyg derom, att han under hela den tid, för hvilken den till utbetalning ifrågasatta aflöningen skall utgöra ersättning, vid sin undervisning troget följt alla de föreskrifter, som äro gifna i denna lag; och att intet arfvode må utbetalas till någon lärare, som icke kan förete ett så beskaffadt intyg.

§ 5. Slutligen vare stadgadt, att denna lag skall träda i kraft från och med dess promulgerande, dock med iakttagande deraf, att den i § 3 gifna bestämmelsen rörande kompetens till läraresyssla och den i § 4 gifna bestämmelsen rörande villkoret för utbetalning af lärarnes lönedel icke skola tillämpas förr än från och med den 1 oktober 1890.
